

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
t.a.v. de heer drs. P.J.A.M. Jongstra RA
Postbus 7984
1008 AD AMSTERDAM

Datum 21 september 2015
Ons kenmerk MeBk-15089265
Pagina 1 van 4
Betreft Reactie AFM concept NBA-handreiking
'Corruptierisico's: accountant, wat nu?'

Geachte heer Jongstra, *Beste Pieter,*

Met deze brief reageert de Autoriteit Financiële Markten (AFM) op de concept-handreiking 'Corruptierisico's: accountant, wat nu?' van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Het consultatiedocument bevat het ontwerp van een handreiking aangaande het handelen van de accountant wanneer deze geconfronteerd wordt met risico's en/of aanwijzingen van corruptie bij de controle van de jaarrekening.

De AFM onderschrijft het belang van de totstandkoming van de handreiking in het licht van recente corruptieschandalen bij onder meer Ballast Nedam, SBM Offshore en Imtech. Naar het oordeel van de AFM spelen accountants een sleutelrol bij het detecteren en opvolgen van signalen van corruptie bij controlecliënten. Het is dan ook niet verrassend dat corrupt handelen door ondernemingen vragen oproept ten aanzien van de professioneel-kritische rolinvulling door accountants. De AFM ziet dan ook het belang van een handreiking die accountants aanknopingspunten biedt (i) om risico's en signalen van corruptie te onderkennen bij de controle van de jaarrekening en (ii) voor het uitvoeren van passende controlewerkzaamheden.

Deze concept-handreiking is naar de mening van de AFM evenwel onvolledig en op onderdelen te summier om daadwerkelijk de accountant te kunnen ondersteunen. Daarbij geldt dat het onderwerp corruptie bedrijfsmatig en maatschappelijk te relevant en belangrijk is voor een suboptimale aanpak. Vanzelfsprekend ontstaat corruptie normaliter niet door de werkzaamheden van accountants zelf. Tegelijkertijd heeft de accountant als geen ander een rol als vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer om waar mogelijk en kenbaar corruptie een halt toe te roepen door (i) rapporterende ondernemingen te dwingen transparantie te betrachten of (ii) in de verklaring bij de jaarrekening door te laten klinken dat er corruptierisico's bestaan welke niet adequaat beheerst worden.

Wij maken hierbij graag gebruik van de mogelijkheid op hoofdlijnen te reageren op het ter consultatie voorliggende document. Onze reactie bestaat uit drie algemene opmerkingen. Detailopmerkingen heeft u van ons reeds in een eerdere fase ontvangen. Wij gaan graag een nadere dialoog met u aan bij de totstandkoming van de definitieve handreiking.

1. Insteek en aanleiding van de handreiking

De AFM beveelt aan de handreiking primair te richten op de verantwoordelijkheden van de accountants bij het bestrijden van corruptie en niet zo zeer op de verantwoordelijkheden van de controlecliënt. Wij denken dat de handreiking voor accountants aan kracht wint wanneer deze aansluit bij het huidige wettelijke kader voor accountantsorganisaties en externe accountants, in het bijzonder paragraaf 2.3 van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) ten aanzien van integriteit, en mogelijk ook artikel 21 van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) met betrekking tot de beheerste en integere bedrijfsvoering van accountantsorganisaties. In dit verband stellen wij ook voor de in de handreiking geschetste aanleiding (paragraaf 1.1.1) aan te passen. De aanleiding lijkt nu vooral te worden gezocht in de internationale initiatieven om corruptie te bestrijden, maar wij zien een meer directe aanleiding in de specifieke Nederlandse context met corruptieschandalen bij onder meer Ballast Nedam, SBM Offshore en Imtech.

2. Inhoud van de handreiking

Ten aanzien van de inhoud van de handreiking merken wij op dat deze op onderdelen onvolledig is. Zo verwijst de handreiking regelmatig naar de van toepassing zijnde (corruptie) wet- en regelgeving, maar laat het veelal na om de specifieke artikelen en standaarden nader te preciseren. Dit blijkt onder meer duidelijk uit de tabel op pagina 6, waar de relevante bepalingen uit de Wta, het Besluit toezicht accountantsorganisaties (Bta), de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (Wwft), het Wetboek van Strafrecht, de US Foreign Corrupt Practices Act (US FCPA) en de UK Bribery Act ontbreken. Ook het in de aanleiding genoemde anti-corruptieverdrag komt hier niet (meer) aan de orde. Wij vragen ons dan ook af wat de beoogde functie is van de tabel.

Tevens is de uitleg van de wet- en regelgeving op punten niet volledig. Een voorbeeld betreft de opmerking in de aanleiding over het feit dat internationaal opererende Nederlandse bedrijven steeds meer te maken hebben met (extraterritoriale) regels, zoals bovengenoemde US FCPA en de UK Bribery Act. Daarmee wordt voorbijgegaan aan het feit dat dergelijk wetgeving met extraterritoriale werking doorgaans ook van toepassing is op Nederlandse bedrijven die uitsluitend in Nederland opereren, maar die als dochter van (bijvoorbeeld) Amerikaanse bedrijven toch te maken hebben met de buitenlandse wet- en regelgeving. Tevens ontbreken hier de overwegingen dat ook in het buitenland gepleegde corruptie een strafbaar feit in Nederland kan zijn en dat accountants(organisaties) in ernstige gevallen ook als medeplegers van strafbare feiten als corruptie, fraude of witwassen kunnen worden aangemerkt.

Paragraaf 4.2 van de handreiking leidt bij de lezer tot verwarring. Deze paragraaf betreft het inzicht verkrijgen in de corruptieregelgeving en de opzet en het bestaan van interne beheersing van de cliënt. Opvallend is dat de tabel aan het einde van die paragraaf voornamelijk voorbeelden van werkzaamheden bevat die zien op de werking van het anti-corruptieprogramma, terwijl het verkrijgen van inzicht in de werking van het anti-corruptieprogramma pas aan de orde komt in paragraaf 4.3 van de handreiking. De AFM meent dat er in de handreiking een strikter en overzichtelijker onderscheid kan worden aangebracht tussen werkzaamheden die inzicht geven in de opzet en het bestaan van het anti-corruptieprogramma en de werkzaamheden die inzicht geven in de werking van een dergelijk programma.

Datum 21 september 2015
Ons kenmerk MeBk-15089265
Pagina 3 van 4

3. Het doel van de handreiking: guidance

Naar het oordeel van de AFM is het belangrijkste doel van een NBA-handreiking uitleg te geven over de toepassing van de relevante wet- en regelgeving en daarmee *guidance* aan de accountant. De handreiking laat op dit moment veel open en geeft daarmee slechts beperkte ondersteuning aan accountants hoe om te gaan met risico's en signalen van corruptie. Een eerste voorbeeld betreft paragraaf 4.2 van de handreiking, waarin wordt gesteld dat de accountant 'onder meer' het volgende 'moet' doen, gevolg door een korte opsomming van acties. Dit roept allereerst de vraag op wat de accountant nog meer moet doen naast de opgesomde taken, maar belangrijker: hoe moet de accountant dat dan doen? Moet de accountant hier de stappen van de Standaard 315 (onderkennen en inschatten van de risico's van een afwijking van materieel belang door middel van het verwerven van inzicht in de entiteit en haar omgeving) en Standaard 240 (verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten) volgen, en zo ja, welke *guidance* kan de handreiking hier dan verder geven? Met andere woorden: welke werkzaamheden zijn op grond van de Standaarden vereist, welke werkzaamheden zijn optioneel, en welke afwegingen kunnen daarbij relevant zijn?

Een tweede voorbeeld betreft paragraaf 4.3. Daarin wordt gesteld dat de accountant de werking van het interne anti-corruptieprogramma dient te testen om de effectieve werking van de interne beheersing ten aanzien van corruptierisico's vast te stellen, 'door onder meer de volgende werkzaamheden uit te oefenen: het uitvoeren van lijncontroles en proceduretesten en het verzoeken om inlichtingen aan relevante functionarissen van de cliënt'. De vraag die hier rijst is *hoe* de accountant dat zou kunnen doen, welke stappen zou hij meer specifiek kunnen nemen in de kader? En wat zouden 'relevante functionarissen' van de controlecliënt kunnen zijn?

Een laatste voorbeeld betreft paragraaf 7.1.1, tweede punt in de tabel getiteld 'voorbeelden van mogelijke controlewerkzaamheden'. Daarin wordt gesteld dat de accountant een cijferanalyse moet uitvoeren op betaalde commissies, waarbij de accountant deze moet toetsen aan zijn ervaringen en 'gewoonte of praktijk in de sector of branche'. De AFM vraagt zich af hoe en met welke bronnen een accountant kan bepalen wat een gewoonte of praktijk in de sector of branche is. Meer principieel ziet de AFM hier overigens een risico. Wanneer bedrijven opereren in een sector waarin corruptie 'gebruikelijk' of aan de orde van de dag is, dan moeten accountants naar onze mening juist extra alert zijn. De accountant zal eventueel betaalde commissies los van gebruik en gewoonte op de contractuele merites en principes van integriteit moeten beoordelen als onderdeel van de controle waaraan een verhoogd risico, ofwel een verlaagde materialiteit, verbonden is. Integer opererende ondernemingen, hun aandeelhouders en werknemers hebben recht op een kritische accountant met een strenge toetssteen. Dit geldt des te meer bij hun concurrenten wanneer deze het minder nauw nemen met bestaande wet- en regelgeving. Gezien zijn rol in de maatschappij, dient de accountant naar ons oordeel ontoelaatbaar gedrag aan de orde te stellen en zijn analyse en oordeel niet aan te passen aan sectorale gewoonten of praktijk. Alleen zo kan hij bijdragen aan een juiste cultuur en gewenst gedrag, aan de reputatie en continuïteit van ondernemingen op langere termijn en een eerlijkere en meer duurzaam verankerde economische ontwikkeling in de wereld.

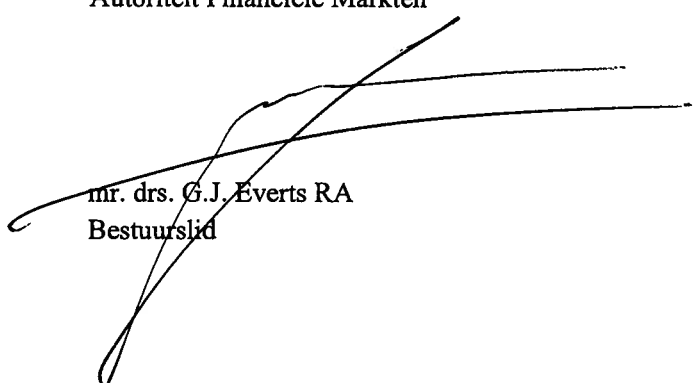
Wij moedigen de NBA sterk aan om de handreiking nader te bezien en in ieder geval op deze punten meer ondersteuning te geven aan de accountant. Dit verhoogt naar onze mening de toegevoegde waarde en de praktische inzetbaarheid van de handreiking.

Datum 21 september 2015
Ons kenmerk MeBk-15089265
Pagina 4 van 4

Tot slot

De AFM hoopt met deze consultatiereactie een constructieve bijdrage te kunnen leveren aan het consultatieproces. Wij verzoeken de NBA om onze opmerkingen en aanbevelingen mee te nemen in de definitieve totstandkoming van de nieuwe praktijkhandreiking. We hopen dat daar nog voldoende ruimte voor is. Wij zouden het voorts op prijs stellen wanneer deze brief op het moment van ontvangst openbaar wordt gemaakt op de website van de NBA. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid tot nader overleg.

Hoogachtend,
Autoriteit Financiële Markten

mr. drs. G.J. Everts RA
Bestuurslid